

Д.М. Ільченко, к. арх., ст. викл.  
(Національний авіаційний університет, Україна, Київ)

## МЕТОДИКА ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ ОЗЕЛЕНЕННЯ МІСТА З ВИКОРИСТАННЯМ ПОРУШЕНИХ ТЕРИТОРІЙ

*Стаття присвячена визначенню методики проектування системи озеленення міста з використанням порушених територій. Виявлено послідовність виконання проектних робіт, з'ясовано зміст проектних завдань на різних етапах проектування.*

У містобудівній практиці існує декілька різних методичних підходів до процесу формування та здійснення проектних рішень. Методика, як правило, базується на урахуванні соціально-обґрунтованих цілей та має включати етапи формалізації вхідної інформації; структурування вхідної інформації; виділення об'єкту проектування.

Проектні етапи являють сукупність проектних завдань, які спрямовані на формування структури об'єкту проектування та керування процесом проектування. Отже, на основі дослідження пропонується проектні роботи з формування системи озеленення міста з використанням порушених територій у її структурі, виконувати в такій послідовності: стадія підготовки, стадія проектного пошуку, стадія оцінки, стадія детального проектування (табл.1).

Таблиця 1  
Методика проектування системи озеленення міста з використанням порушених територій

Стадія	Проектні завдання	Зміст проектних завдань	Етап
стадія підготовки	Збір та аналіз інформації	Загальне ознайомлення із містобудівною ситуацією: аналіз проектних матеріалів, літературних даних, вивчення досвіду світових аналогів	1
	Аналіз містобудівної ситуації	Ретроспективний аналіз формування системи озеленення міста	
		Аналіз конфліктних ситуацій у системі озеленення міста	
		Оцінка природно-кліматичних умов міста Аналіз екологічної ситуації міста	
Визначення проблем і тенденцій розвитку систем озеленення міст	Вибір напрямку формування системи озеленення міста		
	Виявлення територіальних резервів під озеленення		

	Визначення задач та вимог за окремими аспектами та розділами проекту	Розрахунки щодо відповідності нормативному рівню озеленення у місті Розрахунки щодо потреб населення у рекреаційних об'єктах	2
	Обґрунтування та вибір порушених територій для використання у системі озеленення	Детальне дослідження порушеної території (грунти, рельєф, експозиція схилів, рівень ґрунтових вод, озеленення) Вибір напрямку функціонального використання порушеної території	3
стадія проектного пошуку	Розробка проектних варіантів формування та розвитку систем озеленення міст Донбасу	Вибір стратегії проектування Рациональне функціональне зонування з урахуванням вимог до організації систем озеленення міст	4
		Пошукове проектування щодо організації структурного елементу системи озеленення на порушеній території (рекреаційного чи загальнооздоровчого призначення)	5
стадія оцінки	Комплексна оцінка проектних варіантів	Порівняльний аналіз проектних варіантів Вибір та затвердження варіанта	6
		Аналіз потенційних можливостей прийнятого варіанту	7
стадія детального проектування	Детальна розробка прийнятого проектного варіанту	Прогнозне моделювання планувального розвитку системи озеленення міста	8
		Детальна оцінка прогнозованих змін (кількісні та якісні показники)	
		Корегування обраного варіанта	9

Вхідною інформацією для здійснення аналізу існуючої ситуації щодо об'єкта проектування є завдання на проектування, опорний план, нормативні дані, рекомендації, умови проектування. Результатом виконання аналізу вихідної ситуації є відібраний архітектором матеріал для проектування. Проводиться аналіз містобудівної ситуації.

Для визначення напрямків розвитку системи озеленення необхідним є проведення ретроспективного аналізу генерального плану міста. На основі картографічних матеріалів, що розроблені у УДНДПІМ «ДІПРОМІСТО» ім. Ю.М. Білокона, КП «Управління генерального плану м. Донецька», ТІ «Донбасцивільпроект» та ін., а також інформації, отриманої на попередньому етапі стадії підготовки, проводиться аналіз конфліктних ситуацій, котрі склалися в системах озеленення, що розвинулися у складних специфічних умовах міст Донбасу.

Виходячи з аналізу конфліктних ситуацій, архітектор визначає недоліки у планувальній організації вихідної схеми системи озеленення міста, виділяє зони її «розриву».

Спираючись на розрахунки вхідних даних, виконаних фахівцями різного профілю, щодо природно-кліматичних умов та екологічних показників, із урахуванням статистичних даних щодо кількості населення (різних вікових верств), архітектор визначає потреби у рекреаційних об'єктах, встановлює рівень необхідного захисту населення від негативного впливу промислових підприємств, транспорту тощо.

На основі отриманих вихідних даних та проведених розрахунків архітектор встановлює вимоги до їх корегування та шляхи реалізації заходів з ізоляції міського середовища від зовнішнього забруднення. На цьому етапі також мають бути визначені озеленені території, подальша експлуатація яких потребує збереження та захисту, реконструкції та модернізації, а також затверджені ділянки для розширення площ озеленення.

Вхідною інформацією для виконання чергового проектного завдання є розрахунок вхідних параметрів, дані нормативних документів, завдання на проектування. До основних розрахунків належать: визначення даних щодо балансу міських територій (розміри функціональних зон) відносно планувальних частин; визначення даних про відсоткове співвідношення системи озеленення з диференціацією за призначенням; визначення даних щодо рекреаційного попиту відповідно до відомого демографічного складу населення; визначення загальної структури системи озеленення для конкретних містобудівних, екологічних, соціальних та екологічних умов (склад елементів, потенціали, кількісні та якісні характеристики).

У визначених зонах «розриву» проводиться пошук резервних під озеленення ділянок, виявляються порушені території. При обґрунтуванні та затвердженні обраної території під озеленення архітектор бере до уваги вимоги щодо її функціонального використання. Фахівцями відповідних галузей детально досліджуються внутрішні характеристики (грунти, рельєф, експозиція схилів, рівень ґрунтових вод, озеленення тощо) порушеної території; архітектором обирається її функціональне призначення у системі озеленення міста.

Згідно з вимогами до порушених територій, які використовуються під структурні елементи системи озеленення міста, архітектор визначає її:

- місце розташування, взаємозв'язок з іншими елементами системи озеленення, радіус доступності, наявність під'їздів транспортних засобів та підходів для пішоходів;
- напрямки використання у якості об'єкту рекреаційного або загальнооздоровчого призначення;
- екологічний стан, ступінь естетичної привабливості.

Вибір стратегії проектування базується на міському та локальному рівнях формування системи озеленення. Розробка варіантів в межах функціональних зон територій міста – це міський рівень, а визначення функціонально-планувальної організації структурних елементів системи озеленення з рекреаційною чи загальнооздоровчою функцією (парки, сади, зелені масиви тощо) – це локальний рівень.

Формування ідеї рішення (міський рівень) починається з визначення вихідної схеми системи озеленення міста, виявлення засобів її формування. Загальна схема системи озеленення міста проектується на основі вивчення існуючого стану використання озелених територій, з урахуванням проблемних питань: розташування відносно житлових будинків, місць праці, навчання тощо; вирішення пішохідно-транспортних та інженерних комунікацій; визначення рекреаційної ємності; розпланування існуючих елементів системи озеленення у структурі міста із зазначенням рівню його благоустрою.

Формування ідеї рішення структурних елементів системи озеленення з рекреаційною чи загальнооздоровчою функцією (локальний рівень) рекомендується проводити у відповідності до архітектурно-планувальних прийомів планування парків на порушених територіях, за різними типологічними ознаками, з урахуванням усіх умов обмеження використання відповідно до розрахунків, зроблених фахівцями.

Таким чином, вихідною інформацією етапу є попередній ескіз, дані попередніх розрахунків, пропозиції, які відповідають вимогам раціонального функціонального зонування територій міста за умови захисту від забруднень, шуму та пилу.

На наступній стадії проектного процесу виконується пошукове проектування щодо організації структурного елементу системи озеленення на порушеній території з зазначенням обраного напрямку функціонального використання рекреаційного чи загальнооздоровчого призначення з конкретизацією зелених насаджень, характерних для заданих умов.

Отже на стадії оцінки проводиться порівняльний аналіз проектних варіантів. Архітектор обирає та затверджує оптимальний варіант, проводить аналіз потенційних можливостей прийнятого варіанту на предмет забезпечення планувальної безперервності та повноцінності виконання заданих функцій.

На стадії детального проектування, після прогнозного моделювання планувального розвитку систем озеленення міста та оцінки прогнозованих змін (у кількісних та якісних еквівалентах), проводиться остаточне корегування обраного варіанту.

### **Висновки**

Таким чином, запропонована методика формування системи озеленення міста з використанням порушених територій безпосередньо враховує специфіку Донбасу та умови, в яких вона розвивається та функціонує.